

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN DIN BUCOVINA (TOAMNA ANULUI 1918)

CONSTANTIN UNGUREANU*

***Abstract.** On October 27, 1918, a meeting of representatives of the Romanians of Bukovina took place in Chernivtsi, which was proclaimed Constitutive. At this meeting, it was decided to “unite entire Bukovina with the other Romanian countries in an independent national state” and proceed to this purpose in complete solidarity with the Romanians from Transylvania and Hungary. On the same day, 50 members were elected into the Romanian National Council and an executive committee was created, with Iancu Flondor elected as president. On November 11, 1918, the Romanian army entered Chernivtsi, and in the following days took control of the entire territory of Bukovina. On November 12, the government of Bukovina was created, being headed by Iancu Flondor (president). On November 25, 50 new members were co-opted into the Romanian National Council, including 12 Bukovinian refugees. On November 28, 1918, the General Assembly of Bukovina convened, and decided “the unconditional and unceasing union of Bukovina, in its old frontiers up to Cheremosh, Colachin and Dniester Rivers, with the Kingdom of Romania”. After nearly a year of negotiations at the Paris Peace Conference, Bukovina’s union with Romania was officially recognized.*

Keywords: *union of Bukovina with Romania, Romanian National Council, collapse of the Austro-Hungarian Empire.*

Pretenții teritoriale și proiecte de împărțire a Bucovinei la începutul Primului Război Mondial

În timpul Primului Război Mondial, Bucovina a prezentat mare interes pentru statele din zonă. Monarhia austro-ungară dorea păstrarea și chiar extinderea provinciei cu teritorii din nordul Basarabiei (județul Hotin) și nordul Moldovei. Rusia, mizând pe elementul slav din Bucovina și pe interese geostrategice, pretindea obținerea întregii provincii sau cel puțin a părții de nord a acesteia. Guvernul de la București, apelând la dreptul istoric și la criteriul etno-demografic, dorea integrarea ținutului la România. Mișcarea națională ucraineană din Galiția

* Conf. cerc. dr., Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei.

și Bucovina solicita ca teritoriul locuit de ruteni din Austria (estul Galiției și o parte importantă din Bucovina) să formeze o provincie distinctă, cu o largă autonomie administrativă și legislativă. Ei revendicau mai mult de jumătate din teritoriul Bucovinei, până la râul Siret, inclusiv orașele Cernăuți, Siret și Storojineț.

La începutul războiului, în Cernăuți s-a constituit un comitet rutean, care sprijinea pretențiile Rusiei în acest teritoriu și revendica Bucovina dintre râurile Prut și Siret ca un teritoriu locuit în majoritate de ucraineni. Pentru a combate aceste pretenții ale ucrainenilor, Iancu Flondor a întocmit, în februarie 1915, un memoriu în care demonstra, din punct de vedere istoric, etnografic, economic și cultural, drepturile românilor asupra teritoriului Bucovinei dintre Prut și Siret.

Iancu Flondor constata, în acest memoriu, că trei premise mai importante vor determina stabilirea noilor hotare ale Bucovinei: a) principiul naționalităților; b) problema apărării, pentru viitor, a principiului menționat; c) asigurarea prosperității economice a Bucovinei în noile sale hotare. El practic accepta că teritoriul Bucovinei, situat la nord de râul Prut, va fi pierdut, dar susținea că restul provinciei, în special teritoriul dintre Prut și Siret, trebuia „să fie considerat ca o parte integrală a revendicărilor noastre”¹. Astfel, cu un an și jumătate înainte de încheierea tratatului secret între România și țările Antantei, Iancu Flondor admitea că viitorul hotar al Bucovinei va fi stabilit pe Prut.

Iancu Flondor recunoștea în memoriul său că partea de vest a Bucovinei era locuită de o populație compactă ruteană și constata că „ar fi cu mult mai favorabil de a renunța la «munții ruteni» decât la teritoriul conțențios dintre Prut și Siret”². El demonstra că recensământul austriac din 1910 nu reflecta corect naționalitatea populației Bucovinei, principiul etnic fiind mult mai corect reflectat în listele alegătorilor, întocmite în anul 1910. Potrivit calculelor sale, în 48 de localități din teritoriul respectiv (inclusiv orașul Cernăuți), locuiau 183.390 de persoane, dintre care 64.643 de români, 46.044 de ruteni și 72.703 locuitori de alte etnii³. Iancu Flondor menționa în memoriul său⁴ că, în cazul în care nu se va obține întreaga Bucovină, în niciun caz să nu se cedeze teritoriul dintre Prut și Siret, cu orașul Cernăuți. El rezuma cele arătate în memoriul său astfel: „fără Prutul ca fruntarie, nicio învoire”⁵.

Încercând să atragă România în război de partea sa, diplomația austriacă promitea drept recompensă Basarabia, dar lua în calcul și cedarea unei părți din Bucovina către România. În iunie 1915, la Ministerul de Externe de la Viena au avut loc convorbiri privind Bucovina. S-au luat în calcul trei variante ce vizau trasarea viitoarei frontiere de-a lungul unor râuri⁶. Conform primei variante, României i-ar fi fost cedate districtele Suceava, Gura Humorului și Solca, precum

¹ *Arhivele Naționale București* (în continuare: ANB), F. Iancu Flondor, inv. 945, dos. 15, f. 2.

² *Ibidem*, f. 3.

³ *Ibidem*, f. 9.

⁴ Mai detaliat despre acest memoriu și despre tabelul statistic cu localitățile din teritoriul dintre râurile Prut și Siret, vezi: C. Ungureanu, *Memoriul lui Iancu Flondor, din anul 1915, despre hotarele Bucovinei, în Analele Bucovinei*, anul X, nr. 2, 2003, pp. 493-507.

⁵ ANB, F. Iancu Flondor, inv. 945, dos. 15, f. 7.

⁶ ANB, F. *Microfilme Austria*, inv. 902, rola 5, pachet IX, pp. 577-589 (extras din Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Politisches archiv I, Karton 818).

și partea districtului Rădăuți așezată la sud de râul Suceava. A doua variantă prevedea cedarea adițională a districtelor judecătorești Stulpicani, Câmpulung și Vatra Dornei din sud-vestul Bucovinei⁷. A treia variantă, cea mai radicală, prevedea ca aproape jumătate din suprafața Bucovinei, până la râul Siret, să fie cedată României. Experții austrieci considerau că varianta a treia se apropia cel mai mult de o departajare a Bucovinei după criteriul etnic. Ei constatau că restul Bucovinei rămasă la Austria ar fi suportat imense consecințe economice, politice și culturale și cu greu și-ar mai fi păstrat un statut de autonomie⁸. În toate aceste cazuri nu se ținea cont de specificul așezării localităților românești pe cursul superior al râurilor Suceava și Siret, unde mai multe sate se întindeau pe ambele maluri ale râurilor respective.

Mersul evenimentelor din timpul războiului a zădărnicit speranțele autorităților austriece de a atrage România în război de partea lor, iar discuțiile privind eventualele cedări teritoriale în Bucovina nu au mai fost aplicate în practică. Totuși, însuși faptul elaborării acestor variante secrete de cedări teritoriale denotă că, chiar și după 140 de ani de stăpânire austriacă, autoritățile de la Viena recunoșteau caracterul românesc al Bucovinei și dreptul României de a obține cel puțin o parte din această provincie, populată compact de români.

În timpul războiului au fost elaborate și câteva proiecte rusești de anexare a Bucovinei la Imperiul Rus. Primul proiect propunea încorporarea Bucovinei întregi la Rusia și a fost propus la mijlocul lunii ianuarie 1915 de către general-locotenentul F. Vebel. El considera că trasarea hotarului pentru o împărțire în două a Bucovinei ar fi fost foarte dificil de realizat, întrucât în sudul provinciei exista „un amestec de etnii”⁹. Al doilea proiect a fost propus de D. N. Vergun, unul dintre experții principali la Ministerul Afacerilor Externe al Rusiei în chestiunea Bucovinei și Galiției. Autorul proiectului insista ca orașul Cernăuți și o parte a Bucovinei să rămână în posesia Rusiei. La sfârșitul anului 1916, A. Gherovsky și arhiepiscopul Harkovului, Antoniu, au elaborat un proiect ce viza anexarea Bucovinei întregi la Rusia. După părerea autorilor proiectului, teritoriul bucovinean care ar fi trebuit să intre în componența României conform tratatului din august 1916 era cel mai bogat. În zona montană din sud-vestul provinciei erau zăcăminte de cărbune, petrol, sare, fier, iar Fondul Bisericesc ortodox avea cele mai întinse posesiuni de pădure în sudul Bucovinei¹⁰. Toate cele trei proiecte rusești elaborate în anii 1915-1916 demonstrează că Rusia ar fi anexat cea mai mare parte a Bucovinei și orașul Cernăuți, neținând cont de înțelegerile stabilite în prealabil în România.

După declanșarea războiului, autoritățile de la București au negociat cu reprezentanții țărilor beligerante condițiile de intrare în război, în speranța de a recupera teritoriile locuite de români din Austro-Ungaria sau din Imperiul Rus.

⁷ C. Ungureanu, *Trei variante austriece, din anul 1915, de cedare parțială a Bucovinei României*, în *Analele Bucovinei*, anul X, nr. 1, 2003, pp. 149-150, 152.

⁸ *Ibidem*, p. 151.

⁹ I. Varta, *Proiecte rusești de anexare a Bucovinei în perioada Primului Război Mondial*, în *Cugetul*, nr. 2, 1993, pp. 37-38.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 38-39.

La 4/17 august 1916 a fost semnat la București un tratat secret între România și țările Antantei, prin care Franța, Anglia și Rusia recunoșteau drepturile României asupra teritoriilor românești din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina. Acest tratat secret prevedea, la art. IV, că „linia de hotar va începe de la Prut, de la un punct al frontierelor actuale între Rusia și România, aproape de Novosulița și va urca râul până la granița Galiției, la întâlnirea Prutului cu Ceremușul. De aici va urma frontiera dintre Galiția și Ungaria până la punctul Steag, cota 1655...”¹¹. Astfel, Rusia își moderase pretențiile asupra acestei provincii și, prin respectivul tratat, acceptase ca, în cazul unui război victorios, să obțină doar Bucovina dintre Prut și Nistru, restul teritoriului, inclusiv orașul Cernăuți, urmând să se unească cu România.

Bucovina în timpul Primului Război Mondial

În timpul războiului, Bucovina a fost grav afectată de operațiunile militare, de trei ori fiind ocupată parțial de armata rusă. Acțiunile militare ce s-au desfășurat pe teritoriul Bucovinei au adus mari pagube economiei și populației Bucovinei. Pentru front au fost recrutați bărbați, cu vârste cuprinse între 18 și 53 de ani, iar peste 100.000 de locuitori, de diferite etnii, s-au refugiat în interiorul Austriei sau în alte țări. Multe întreprinderi industriale au fost distruse sau evacuate, mai multe linii de cale ferată au fost demolate, iar poduri și șosele au fost distruse. Mari pagube au fost provocate agriculturii. Cele mai mari distrugerii s-au produs în satele din zona dintre Prut și Nistru, mai ales la hotarul cu Basarabia, unde au avut loc cele mai violente confruntări militare.

Între timp, în Rusia s-a produs revoluția bolșevică, iar la 3 martie 1918 s-a încheiat la Brest-Litovsk o pace separată între Rusia și Puterile Centrale. La începutul anului 1918, Rada de la Kiev a proclamat independența Ucrainei, revendicând și teritoriile locuite de ucraineni din Galiția, Bucovina, Basarabia și Maramureș. La 9 februarie 1918, reprezentanții Ucrainei și Austriei au semnat la Brest-Litovsk un tratat secret, prin care Austro-Ungaria urma să primească o cantitate însemnată de cereale, în schimb autoritățile de la Viena se obligau să formeze o nouă provincie austriacă, ce să cuprindă estul Galiției și Bucovina. Însă, din cauza opoziției deputaților polonezi și a evenimentelor din timpul războiului, această problemă nu a ajuns să fie discutată în Parlamentul de la Viena.

Totodată, în 1917, cea mai mare parte a României a fost ocupată de armatele germane și austro-ungare, iar guvernul de la București s-a mutat temporar la Iași. În aceste împrejurări, la 7 mai 1918 era semnat Tratatul de Pace de la București, prin care România renunța la teritoriile românești din Austro-Ungaria, iar teritoriul Bucovinei urma să fie mărit cu o parte din județul Hotin, cu zona Herței din județul Dorohoi și cu zona Dornei din România. În urma semnării acestui tratat, România pierdea aproape 6.000 de km², dintre care cca 600 km² urmau să fie incluși în componența Bucovinei lărgite¹². Articolul XI al acestui tratat descria

¹¹ P. Țugui, *Bucovina. Istorie și cultură*, București, 2002, p. 308.

¹² *Буковина 1918-1940 рр.: зовнішні впливи та внутрішній розвиток*, Cernăuți, 2005, p. 46.

hotarul din zona de munte a României, care urma să fie rectificat în favoarea Austro-Ungariei¹³. Dacă acest tratat ar fi intrat în vigoare, atunci zona muntoasă, situată la sud de Vatra-Dornei, câteva sate din apropierea orașelor Suceava și Siret, precum și un teritoriu mai important din zona Herței, ar fi fost încorporate în Bucovina.

După semnarea tratatelor de pace cu Rusia și Ucraina, trupele germane și austro-ungare au ocupat teritoriile importante din Ucraina, dar și o parte din județul Hotin. În toamna anului 1918, în Bucovina erau staționate câteva unități militare austriece, inclusiv brigada nr. 187, dislocată la sud-est de Cernăuți, care ocupa și o parte din județul Hotin, până la târgul Lipcani. În anul 1918 se prevedea să fie extinse districtele Câmpulung, Gura Humorului și Siret cu teritoriile cedate de România, să fie înființat un district judecătoresc cu reședința la Țureni, care să includă și satele din zona Herței. De asemenea, urma să fie creat un district judecătoresc nou, cu sediul la Hotin, care să cuprindă localitățile din nordul Basarabiei, ce urmau să fie incluse în componența provinciei Bucovina¹⁴.

Activitatea deputaților bucovineni în Parlamentul de la Viena în ultimele luni de război

Evenimentele militare de pe Frontul de Vest din lunile august și septembrie 1918 au grăbit încheierea războiului. Deja la începutul lunii octombrie era evident că Puterile Centrale vor pierde războiul, iar monarhia austro-ungară se va destrăma sau va fi radical reorganizată. La 4 octombrie 1918, în Camera superioară a parlamentului de la Viena s-au pus în discuție cele 14 puncte ale președintelui american Woodrow Wilson. Însă cehii, polonezii, maghiarii și slavii din sudul Austro-Ungariei nu mai acceptau o reorganizare politică a imperiului și optau pentru deplină independență față de autoritățile de la Viena.

În Parlamentul austriac activau atunci 14 deputați din partea Bucovinei, aleși încă în 1911, dintre care șase erau de naționalitate română. În ședința din 4 octombrie 1918 a Parlamentului, deputatul Constantin Isopescu-Grecul, în numele deputaților români, a cerut autonomie largă pentru cei 4.000.000 de români din Austria și Ungaria, dar în cadrul unei monarhii federative. În finalul discursului său, Isopescu-Grecul considera că „... acest nou stat (al românilor în cadrul monarhiei – n.n.) trebuie să exercite o mare putere de atracție asupra României libere și să determine o raliere a acesteia la monarhie”¹⁵. Astfel, deși principalele naționalități din Austro-Ungaria deja optau pentru independența deplină, deputații români din parlamentul austriac erau încă loiali față de imperiu și optau pentru unirea românilor din Ungaria și Bucovina în componența unei monarhii reorganizate.

La 16 octombrie 1918, împăratul Carol I de Habsburg a emis proclamația *Către popoarele mele*, în încercarea de a salva monarhia austro-ungară și a o reorganiza pe principii federative. Prin acest manifest, împăratul accepta reorganizarea Monarhiei într-o federație de șase state „independente” – austriac, ungar,

¹³ V. Moisuc, *Basarabia, Bucovina, Transilvania. Unirea 1918, documente*, București, 1996, pp. 329-330.

¹⁴ E. Prokopowitsch, *Das Ende der österreichischen Herrschaft in der Bukowina*, München, 1959, pp. 11-12.

¹⁵ E. Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 29; R. Economu, *Unirea Bucovinei 1918*, Cernăuți, 2011, p. 11.

ceh, iugoslav, polonez și ucrainean, Transilvania rămânând în continuare în componența Ungariei¹⁶. În acest manifest nu se preciza statutul Bucovinei, dar se specifica faptul că locuitorii provinciei ar urma să decidă sub ce formă vor fi incluși în cadrul viitorului stat federativ. La 22 octombrie, în ședința parlamentului austriac au avut loc dezbateri privind manifestul emis de împărat. În acea ședință, deputatul Isopescu-Grecul a cerut pentru românii din Bucovina și Ungaria dreptul de a se organiza într-un stat propriu în cadrul noii confederații de state din Austria. În alocuțiunea sa, Isopescu-Grecul îndemna autoritățile de la Viena să creeze cât mai rapid un stat autonom pentru românii din monarhie, fiindcă, în caz contrar, Antanta va decide altfel soarta lor¹⁷.

În aceeași ședință a parlamentului de la Viena, deputatul social-democrat Gheorghe Grigorovici s-a pronunțat cu fermitate împotriva împărțirii Bucovinei. La rândul său, deputatul Nikolai Wasilko a cerut împărțirea Bucovinei între români și ucraineni, pretinzând că ucrainenii vor discuta cu românii în spiritul dreptului la autodeterminare. Din partea deputaților bucovineni a mai vorbit Keschmann, în numele celor 200.000 de germani din Bucovina și estul Galiției. El s-a pronunțat cu fermitate împotriva dezmembrării Bucovinei și a cerut, în cazul soluționării problemei naționale în Bucovina și estul Galiției, să fie garantate drepturile politice și culturale ale comunității germane¹⁸.

Ultima ședință a Parlamentului de la Viena a avut loc la 28 octombrie. Atunci au participat doi deputați români din Bucovina (Constantin Isopescu-Grecul și Teofil Simionovici). La 3 noiembrie, Austro-Ungaria a semnat un armistițiu de încheiere a ostilităților militare, iar la 11 noiembrie, și Germania a semnat un armistițiu de încetare a războiului. Tot la 11 noiembrie 1918, împăratul Carol I de Habsburg a abdicat, monarhia austro-ungară fiind desființată și proclamată republica.

Constituirea Consiliului Național Român din Cernăuți

Evenimentele din Monarhia austro-ungară s-au derulat cu mare repeziciune, iar principalele naționalități și-au declarat independența față de autoritățile centrale. Prăbușirea imperiilor țarist și habsburgic, precum și unirea Basarabiei cu România, au creat condiții favorabile pentru afirmarea mișcării naționale românești din Bucovina. Către sfârșitul lunii octombrie 1918, din cei șase deputați români, patru (Alexandru Hurmuzachi, Gheorghe Sârbu, Aurel Onciul și Gheorghe Grigorovici) se aflau deja la Cernăuți, iar Constantin Isopescu-Grecul și Teofil Simionovici încă erau la Viena. Alexandru Hurmuzachi, care era și președintele Dietei Bucovinei, în acele momente istorice a avut o poziție ezitantă și loială față de autoritățile centrale. Aurel Onciul de asemenea și-a păstrat convingerea că Monarhia austro-ungară poate fi reorganizată și a optat pentru o înțelegere cu ucrainenii în privința viitorului Bucovinei. Totodată, o parte din intelectualitatea românească, în frunte cu profesorii Ion Nistor și George Tofan, se afla în refugiu în România, cei mai mulți la Chișinău.

¹⁶ P. Țugui, *op. cit.*, p. 297.

¹⁷ E. Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 30; R. Economu, *Unirea Bucovinei 1918*, pp. 14, 42-43.

¹⁸ E. Prokopowitsch, *op. cit.*, pp. 30-31; R. Economu, *op. cit.*, pp. 14-15.

În aceste împrejurări, la inițiativa profesorului Sextil Pușcariu, un grup de intelectuali români s-a întâlnit la 12 octombrie în casa medicului Isidor Bodea și a decis să intre în acțiune, pentru afirmarea drepturilor naționale ale românilor bucovineni. Tot atunci s-a luat hotărârea să fie publicat un ziar, de două ori pe săptămână, care să se numească *Glasyul Bucovinei*. La 15 octombrie 1918 a avut loc o nouă consfătuire, în casa lui Alexandru Hurmuzachi, însă nu s-a luat nicio decizie de acțiune. La 16 octombrie a venit la Cernăuți cunoscutul om politic Iancu Flondor, care în acele zile istorice s-a poziționat în fruntea mișcării naționale și a luat o poziție fermă împotriva împărțirii Bucovinei pe criterii etnice. La 22 octombrie a apărut la Cernăuți primul număr al ziarului *Glasyul Bucovinei*, în care a fost tipărit și articolul-program *Ce vrem?* Deputații Gheorghe Sârbu și Gheorghe Grigorovici au luat inițiativa de a convoca la 27 octombrie o adunare națională a românilor din Bucovina. Alți doi deputați români (Isopescu-Grecul și Teofil Simionovici) au plecat din Viena la 25 octombrie, dar, din cauza izbucnirii luptelor dintre polonezi și ucraineni în Galiția și a întreruperii transportului feroviar, au fost nevoiți să se întoarcă în capitala Austriei.

La 27 octombrie 1918 a avut loc la Cernăuți o adunare a românilor bucovineni, la care au participat deputați din parlamentul de la Viena și din Dieta Bucovinei, primari români, reprezentanți ai partidelor politice și ai unor societăți culturale românești¹⁹. Adunarea s-a proclamat Constituantă și a adoptat o moțiune în patru puncte. Adunarea a decis „unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent“ și purcederea spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria. Constituanta respingea cu hotărâre orice încercare ce ar ținti la știrbirea Bucovinei, dar dorea să se înțeleagă cu popoarele conlocuitoare²⁰. La momentul adoptării moțiunii din 27 octombrie, la conducerea României se afla guvernul filogerman, condus de Alexandru Marghiloman, care era nevoit să respecte prevederile tratatului de pace cu Puterile Centrale și nu putea să revendice oficial teritoriile locuite de români din Austro-Ungaria. De aceea, și românii bucovineni au optat doar pentru unirea cu conaționali lor din Transilvania și Ungaria.

Ultimul guvernator austriac al Bucovinei, Josef Etdorf, în raportul întocmit la 27 decembrie 1918, afirma că încă în ziua de 26 octombrie se știa că se va accepta soluția de împărțire a Bucovinei între români și ucraineni. Abia în dimineața zilei de 27 octombrie, Iancu Flondor ar fi determinat o schimbare de atitudine în această privință, optând cu fermitate pentru integritatea Bucovinei²¹. Este greu de afirmat dacă cele relatate de fostul guvernator corespund adevărului, fiindcă evenimentele se derulau atunci cu mare repeziciune. Cert este, însă, că deputatul Aurel Onciul, care era adeptul unei înțelegeri între români și ucraineni, nu a participat la adunarea reprezentanților românilor din 27 octombrie. A lipsit de la acest eveniment și Alexandru Hurmuzachi, președintele Dietei Bucovinei.

¹⁹ V. Moisuc, *op. cit.*, p. 386.

²⁰ *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918. Documente*, Chișinău, 1995, p. 260.

²¹ R. Economu, *op. cit.*, p. 19.

În ziua de 27 octombrie 1918 s-a desfășurat prima ședință a Consiliului Național Român din Bucovina, în care au fost aleși 50 de membri²². În aceeași zi a fost creat un comitet executiv, format din Iancu Flondor (președinte), Dionisie Bejan, Dori Popovici și Sextil Pușcariu (vicepreședinți), Vasile Bodnărescu, Radu Sbierea și Laurenție Tomoiagă (secretari), Gheorghe Băncescu (casier), iar ca membri au fost numiți toți cei șase deputați români din parlamentul austriac, deși numai Gheorghe Sârbu și Gheorghe Grigorovici au participat la adunarea din 27 octombrie²³.

În ședința din 27 octombrie, deputatul Gheorghe Grigorovici a declarat că „cu ucrainenii și cu celelalte națiuni conlocuitoare trebuie să ne înțelegem într-un mod oarecare“. El s-a pronunțat pentru „o Românie Mare care să cuprindă toate teritoriile românești, dar o Românie cinstită și dreaptă“, adică să se facă dreptate egală tuturor locuitorilor, indiferent de apartenența etnică²⁴. În aceeași zi, la propunerea lui Iancu Flondor, au fost constituite secțiile pentru externe, pentru aprovizionare și pentru administrație. În secția pentru reprezentarea externă a Consiliului Național au fost aleși Sextil Pușcariu, Gheorghe Grigorovici, Alexandru Hurmuzachi și Gheorghe Sârbu, în secția aprovizionării au fost aleși Gheorghe Sârbu (președinte), Vasile Marcu și Aurel Țurcan. Secția administrativă, fiind cea mai mare (25 de persoane), s-a organizat în subsecții (administrația internă; siguranța publică; școala; biserica și fondul; finanțe; comunicația și poșta; igiena; justiția; agricultura; comerțul și industria). La conducerea acestei secții au fost aleși Dori Popovici (președinte), Nicu Vasilovschi (vicepreședinte) și Victor Tomașciuc (secretar)²⁵.

La 28 octombrie, Iancu Flondor, împreună cu Gheorghe Sârbu și Dori Popovici, s-au prezentat la Palatul guvernamental și au cerut guvernatorului Josef Etdorf să predea puterea Consiliului Național Român din Bucovina. Etdorf, însă, a refuzat să accepte această solicitare.

Situația din Bucovina la începutul lunii noiembrie 1918

Reprezentanții ucrainenilor bucovineni nu au luat imediat atitudine față de constituirea Consiliului Național Român. Abia la 3 noiembrie 1918, ucrainenii au convocat o mare adunare la Cernăuți, care a votat pentru împărțirea Bucovinei pe criteriul etnic. Adunarea ucrainenilor a decis atunci că orașul Cernăuți, circumscripțiile Zastavna, Coțmani, Vașcăuți și Vijnița în întregime, circumscripțiile Cernăuți și Siret, după majoritatea stabilită la ultimul recensământ și unele localități din Storojineț, Rădăuți, Suceava și Câmpulung, cu majorități ucrainene, deveneau teritorii național-ucrainene, iar Consiliul Național Ucrainean prelua puterea asupra acestor teritorii²⁶.

²² *Ibidem*, p. 156.

²³ *Ibidem*, p. 20.

²⁴ V. Moisuc, *op. cit.*, p. 388.

²⁵ *Ibidem*, pp. 388-390.

²⁶ R. Economu, *op. cit.*, p. 157.

Guvernatorul austriac Josef Etdorf a intenționat să predea puterea în comun reprezentanților românilor și ucrainenilor bucovineni, dar Iancu Flondor a refuzat această propunere. Între timp, situația ieșise de sub control, mai multe clădiri administrative din orașul Cernăuți fiind ocupate de formațiuni militare ucrainene. Pentru a restabili ordinea în Bucovina, Iancu Flondor a solicitat sprijinul guvernului român. În acest scop, încă la 2 noiembrie 1918 a fost trimis la Iași Vasile Bodnărescu. La 4 noiembrie acesta s-a întâlnit cu prim-ministrul României, Alexandru Marghiloman, care a promis Consiliului Național Român să livreze arme, pentru constituirea unui corp de jandarmi sau a unei gărzi naționale. Deoarece situația din Cernăuți devenise critică, Vasile Bodnărescu a plecat din nou la Iași, pentru a solicita intervenția armatei române în Bucovina. Iancu Flondor a trimis o telegramă și cumnatului său, Sever Zotta, care era directorul Arhivelor Statului din Iași, prin care solicita să intervină pe lângă autoritățile române în favoarea intrării trupelor române în Bucovina²⁷.

La 6 noiembrie, reprezentanții ucrainenilor au reușit să preia controlul asupra unor instituții importante din Cernăuți și au solicitat guvernatorului Etdorf să cedeze conducerea Consiliului Ucrainean. Palatul Național Român din Cernăuți a fost devastat, iar Iancu Flondor și Dionisie Bejan s-au refugiat în clădirea reședinței mitropolitane. Deputatul Aurel Onciul, fără a se consulta cu alți reprezentanți ai românilor, a convenit cu ucrainenii să fie constituit un guvern român pentru sudul, și unul ucrainean, pentru nordul provinciei, orașul Cernăuți urmând să aibă o administrație comună, iar viitorul congres de pace să decidă definitiv soarta Bucovinei. Aurel Onciul a fost declarat comisar național român, deși nu avea susținerea reprezentanților românilor bucovineni²⁸.

În ziua de 6 noiembrie, guvernul filogerman al lui Alexandru Marghiloman și-a prezentat demisia și s-a format un nou guvern, în frunte cu generalul Constantin Coandă. Acesta a anulat prevederile tratatului de pace cu Puterile Centrale și a cerut trupelor germane și austro-ungare să părăsească teritoriul României. Pe 6 noiembrie, detașamente de grăniceri și jandarmi români au intrat în orașele Suceava, Gura-Humorului și Câmpulung din sudul Bucovinei, pentru a restabili ordinea. În aceeași zi, în ședința Camerelor reunite la Iași, fostul ministru de Externe, Constantin Arion, avea să afirme că, „guvernul moare fiindcă a luat Bucovina. E cel mai frumos sfârșit ce se putea spera”²⁹.

În seara de 6 noiembrie, comanda Diviziei a VIII-a, în frunte cu generalul Iacob Zadik, se instalează în localitatea de graniță Burdujeni. La 8 noiembrie 1918, doi delegați ai Consiliului Național Român au sosit la Burdujeni și au transmis generalului Iacob Zadik mesajul Consiliului de a intra în Bucovina și a înainta cât mai repede spre Cernăuți. Concomitent, generalul Zadik a primit ordin de la guvernul Constantin Coandă să pornească spre Cernăuți³⁰. În această conjunctură, Aurel Onciul, în calitate de autoproclamat comisar român, s-a deplasat la

²⁷ *Ibidem*, pp. 25-26.

²⁸ P. Țugui, *op. cit.*, București, 2002, p. 299; R. Economu, *op. cit.*, pp. 27-28, 158-161.

²⁹ R. Economu, *op. cit.*, p. 29.

³⁰ P. Țugui, *op. cit.*, pp. 314-315.

Suceava și a încercat să-l convingă pe generalul Zadik să nu înainteze mai la nord de linia râului Siret, pentru a preîntâmpina incidente armate. Aurel Onciul încă era convins că Bucovina, cu o administrație reorganizată pe principiul autodeterminării naționale, va rămâne în componența unei Austrii federative. Deoarece tentativa sa de a stopa înaintarea armatei române în Bucovina nu s-a încununat cu succes, Aurel Onciul a plecat la Iași, pentru a convinge autoritățile române să stopeze această acțiune militară³¹.

La 9 noiembrie 1918 a sosit la Cernăuți un detașament format din 180 de soldați români lugojeni, care au decis să vină în ajutorul românilor bucovineni. Ei s-au prezentat la profesorul Sextil Pușcariu și și-au oferit sprijinul militar pentru susținerea acțiunii naționale. În aceeași zi, un avion românesc a zburat deasupra orașului Cernăuți și a aruncat proclamația generalului Zadik, prin care se anunța despre intrarea armatei române în Bucovina. Unitățile militare ucrainene au părăsit treptat Cernăuții și s-au îndreptat spre Galiția, unde se dădeau lupte grele între polonezi și ucraineni. Astfel, deja la 9 noiembrie, instituțiile cele mai importante din Cernăuți au fost luate sub controlul Consiliului Național Român, iar preotul Gheorghe Șandru devenea primar al capitalei Bucovinei. La 11 noiembrie 1918, la ora 12, armata română, sub comanda generalului Zadik, a intrat fără niciun foc de armă în Cernăuți, fiind întâmpinată cu aplauze în piața centrală a orașului³². În zilele următoare, unitățile armatei române au trecut Prutul și au luat sub control întregul teritoriu al Bucovinei, dar și partea de nord-vest a județului Hotin, care până atunci se aflase sub ocupație austriacă.

Activitatea Consiliului Național Român

La 12 noiembrie a avut loc ședința Consiliului Național Român, la care au participat 34 de membri. Atunci s-a votat legea fundamentală provizorie asupra puterilor în Țara Bucovinei. În aceeași zi s-a constituit guvernul Bucovinei, în frunte cu Iancu Flondor (președinte și interimar la justiție) și 11 membri, care erau responsabili pentru diferite secretariate (Sextil Pușcariu – la externe, Dori Popovici – interne, Nicu Flondor – finanțe și interimar la apărarea națională, Gheorghe Sârbu – agricultură, Radu Sbiera – instrucție, Ipolit Tarnavski – culte, Max Hacman – comerț și industrie, Vasile Marcu – afaceri sociale și alimentație publică, Aurel Țurcan – lucrări publice, Cornel Tarnovietchi – comunicații, poștă și telegraf, Octavian Gheorghian – salubritate publică)³³.

În legătură cu numirea în guvern, patru persoane din conducerea Consiliului Național Român (Iancu Flondor, Dori Popovici, Sextil Pușcariu și Radu Sbiera) și-au prezentat demisia. Cu majoritatea de voturi a celor prezenți, președinte al Consiliului Național Român a fost ales Dionisie Bejan. În funcția de vicepreședinți ai Consiliului au fost aleși Eusebie Popovici, Nicu Vasilovschi și Vasile

³¹ R. Economu, *op. cit.*, p. 30.

³² *Ibidem*, pp. 32-33.

³³ *Ibidem*, pp. 165-166.

Alboi-Șandru. În aceeași ședință au fost aleși cinci membri în juriul de arbitri (Alec Procopovici, Cornel Homiuca, Laurenție Tomoiagă, Gheorghe Sârbu și Victor Tomașciuc)³⁴.

În ședința din 13 noiembrie a Consiliului Național Român, guvernul condus de Iancu Flondor a prezentat programul de activitate pentru perioada imediată. Iancu Flondor a menționat că, înainte de toate, trebuie menținută liniștea în țară în mediul populației, locuitorilor trebuie să li se creeze încredere în imparțialitatea guvernului, eliminând orice dubii cu privire la atitudinea acestuia³⁵. El s-a referit succint la principalele domenii de activitate a guvernului, a promis că va fi pregătită legea electorală pentru comune și pentru reprezentanțele rurale și urbane, pe baza sufragiului universal, direct și secret, cu dreptul de alegere și pentru femei. Pentru menținerea ordinii publice, se preconiza reorganizarea jandarmeriei, apoi organizarea unei legiuni bucovinene. În domeniul agriculturii se prevedea realizarea unei reforme agrare care să asigure gospodăriile cu o anumită întindere de pământ, limitându-se atât maximul, cât și minimul acestor suprafețe. Guvernul Bucovinei intenționa să pună învățământul pe baze naționale, iar în școlile secundare se preconiza introducerea instruirii în limba română³⁶.

În cadrul acestei ședințe au avut loc dezbateri în privința modalității de administrare a Bucovinei și a măsurilor ce urmau să fie luate în timpul apropiat. Cele mai aprinse discuții s-au referit la atitudinea față de ucraineni și apărarea integrității Bucovinei. Deputatul Gheorghe Grigorovici a ținut un discurs critic la adresa noului guvern al Bucovinei și a făcut unele precizări, de ce deputații români din parlamentul austriac au consimțit la o înțelegere cu ucrainenii în privința nordului provinciei. Gheorghe Grigorovici considera că atunci conjunctura a fost favorabilă pentru români, dar în viitor s-ar putea să fie o situație mai puțin favorabilă, iar România să fie singură față de vecinul de la răsărit. În discursul său, Grigorovici a declarat că „a fost greșit să proclamăm integritatea Bucovinei așa de vehement. [...] Dacă faceți politică bucovineană, atunci ori dăm tuturora vot universal, secret și proporțional, ori nimeni nu va vrea să știe de noi. Iar dacă dați vot universal, sunteți în minoritate. De aceea deputații aveau planul să se despărțească de Ucrainenii, dându-le teritoriul până la Prut, însă comunele române Mahala, Boian, Noua Sulița aveau să ne rămâie nouă. Și așa eram în minoritate, dar rămâneam cu poporul german, care din punct de vedere național, nu ne este periculos. Acum judecați și vedeți ori de sunteți în drept dacă credeți că planul a fost așa de perfid. N-a fost la mijloc nici trădare, nici altă copilărie. A fost un element de rațiune în politica externă”³⁷.

Poziția lui Gheorghe Grigorovici a fost susținută parțial de Florea Lupu. El a declarat că „e foarte riscant a duce o politică pentru moment, pentru ca mai târziu să se descarce conflicte grele. Noi ne aducem aminte de administrația austriacă: cu cât mai tare am fost apăsați, cu atât mai mult ne gândeam la frații de

³⁴ V. Moisuc, *op. cit.*, pp. 412-413.

³⁵ *Ibidem*, p. 421.

³⁶ *Ibidem*, pp. 422-425.

³⁷ *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918...*, pp. 290-291.

dincolo. Aceeași situație o vom crea și la celelalte națiuni în țară (în Bucovina – n.n.), dacă îi desconsiderăm acum³⁸. Mai mulți membri ai Consiliului Național Român au luat ulterior cuvântul și au criticat poziția lui Gheorghe Grigorovici. Laurenție Tomoiagă, Nicu Flondor, Cezar Scalat, Alecu Procopovici, Radu Sbiera și alții s-au pronunțat categoric pentru integritatea teritorială a Bucovinei, s-au referit la numărul mare de români care locuiau în stânga Nistrului, și-au exprimat pesimismul față de o posibilă înțelegere cu ucrainenii. Ei au criticat dur poziția deputaților români în parlamentul austriac de a negocia cu ucrainenii și a ceda partea de nord-vest a Bucovinei³⁹.

În zilele următoare, Consiliul Național Român și guvernul Bucovinei au acționat în direcția restabilirii ordinii publice în întreaga provincie și a pregătirii manifestației pentru unirea cu România. La 22 noiembrie, cca 100 de refugiați bucovineni, în frunte cu profesorul Ion Nistor, au revenit la Cernăuți, venind de la Iași și Chișinău. În aceeași zi s-a luat decizia ca ziarul *Glasul Bucovinei* să apară zilnic, sub direcția lui Sextil Pușcariu. În ziua de 25 noiembrie a avut loc a patra ședință a Consiliului Național Român, sub președinția lui Dionisie Bejan. Dori Popovici, secretarul de interne în guvernul Bucovinei, a vorbit despre necesitatea lărgirii componenței Consiliului Național Român. În aceeași zi au fost cooptați 50 de noi membri în Consiliul Național Român, inclusiv 12 refugiați bucovineni, precum Ion Nistor, George Tofan, Dimitrie Marmeliuc, Filaret Doboș, Aurel Morariu, Teodor Ștefanelli, Vasile Greciuc ș.a. O bună parte din noii membri erau locuitori ai orașelor Cernăuți, Suceava, Rădăuți sau ai unor sate cu populație românească⁴⁰. După altă informație, la 25 noiembrie au fost aleși 54 de membri noi în Consiliul Național Român⁴¹. George Tofan, în numele refugiaților bucovineni, a ținut un discurs patriotic, în care s-a pronunțat cu fermitate pentru unirea necondiționată a Bucovinei cu România⁴².

Al doilea punct din ordinea de zi, discutat în ședința din 25 noiembrie, a fost propunerea guvernului pentru organizarea unui congres național. Iancu Flondor a propus Consiliului Național Român ca acest congres să fie convocat în ziua de 28 noiembrie, pentru a se „stabili raportul politic între țara Bucovinei și România”⁴³. Gheorghe Grigorovici a întrebat dacă se negociază cu reprezentanții altor naționalități, în special cu germanii, care ar fi solicitat autonomie în dezvoltarea lor. Răspunzând la această întrebare, Iancu Flondor a comunicat că „în sensul acesta am vorbit cu Polonii, Germanii și Evreii, cu Rutenii nu ne-am întâlnit, pentru că ei sunt intransigenți. I-am întrebat dacă participă la congresul Bucovinei. Polonii s-au declarat imediat gata, au dorit numai să se pună în înțelegere cu conducerea de la Varșovia. [...] O declarație formală din partea Consiliului german încă n-am primit-o, dar și-n privința aceasta poate fi numai o declarație afirmativă. În restanță

³⁸ *Ibidem*, p. 294.

³⁹ *Ibidem*, pp. 296-297, 299-307.

⁴⁰ R. Economu, *op. cit.*, pp. 156-157.

⁴¹ *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918. Documente ...*, p. 317.

⁴² V. Moisuc, *op. cit.*, pp. 471-472.

⁴³ *Ibidem*, p. 473.

⁴⁴ *Ibidem*, pp. 473-474.

sunt Evreii; cu Rutenii nu ne putem înțelege⁴⁴. Consiliul Național Român, cu unanimitate de voturi, a susținut propunerea guvernului de a organiza un congres al Bucovinei în ziua de 28 noiembrie.

În aceeași ședință, Radu Sbiera, responsabil în guvern pentru învățământ, a făcut o declarație în chestiunea școlilor. El a precizat că „guvernul stă pe punctul de vedere, că toate națiunile vor avea dreptul să se dezvolte absolut autonom, așa cum vor voi ele în chestia școlară. Din partea Românilor nu se va opune dezvoltării fiecărui popor în marginile statului românesc nicio dificultate⁴⁵.

Ion Candrea a înaintat guvernului o interpelare cu referire la preconizata reformă agrară. Iancu Flondor a comunicat că „Guvernul a hotărât din capul locului să îplinească fără șovăire îndreptățita cerere a țăranilor de a-i înzestra cu pământ. [...] Astăzi unde am sfârșit socoteala vă pot spune hotărât, că vom împărți din moșiile proprietarilor și a fondului bisericesc peste 60.000 de fălci de pământ⁴⁶. În timpul discuțiilor, la acest subiect s-au referit Gheorghe Boncheș, Vasile Alboi-Șandru, Ștefan Saghin, George Tofan, Dimitrie Marmeliuc, Gheorghe Grigorovici, toți fiind de acord cu necesitatea realizării unei reforme agrare. Vasile Alboi-Șandru a propus ca răspunsul lui Iancu Flondor să fie tipărit și trimis în toate comunele din Bucovina spre afișare la biserică, școală și primărie, iar Gheorghe Grigorovici a solicitat să fie ridicată starea de asediu, pentru ca să se poată organiza adunări, la care țăranii să se pronunțe cu privire la felul în care se va face împărțirea pământurilor⁴⁷.

Congresul General al Bucovinei (28 noiembrie 1918)

La 28 noiembrie 1918, în sala sinodală a Reședinței Mitropolitane din Cernăuți s-a întrunit Congresul General al Bucovinei. La această manifestare au fost prezenți 74 de membri (din totalul de 100) ai Consiliului Național Român, șase delegați ai polonezilor, șapte ai germanilor, precum și 13 locuitori din cinci sate ucrainene. La această manifestare istorică au asistat de asemenea mai mulți oaspeți din Basarabia (Pantelimon Halippa, Ion Pelivan, Ion Buzdugan și Grigore Cazacliu), din Transilvania și Ungaria (Gheorghe Crișan, Victor Deleu și Vasile Osvadă), precum și reprezentanții armatei române, în frunte cu generalul Iacob Zadik⁴⁸. Sextil Pușcariu nu a participat la congres din motiv de boală. De asemenea, nu au luat parte la acest Congres patru din cei șase foști deputați români în Parlamentul de la Viena (au fost prezenți doar Gheorghe Grigorovici și Gheorghe Sârbu), dar și alți membri ai Consiliului Național Român, cei mai mulți din localități mai îndepărtate de Cernăuți.

Ședința Congresului a fost deschisă de Dionisie Bejan, președintele Consiliului Național Român, care, după un scurt discurs, a propus ca Iancu Flondor să fie ales pentru a conduce lucrările acestei manifestări istorice. Secretar al congresului a fost ales Radu Sbiera, care a dat citire telegramelor și scrisorilor sosite din

⁴⁵ *Ibidem*, p. 474.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 475-476.

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 479, 482-483.

⁴⁸ Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, 1991, pp. 394-395.

partea lui Petre Cazacu (în numele Consiliului Directorilor Generali ai Basarabiei), Paul Gore (în numele Societății Culturale a Românilor din Basarabia), generalul Gheorghe Marcu (în numele Comitetului naționalist din Craiova), Onisifor Ghibu (de la ziarul *România Nouă* din Chișinău)⁴⁹.

Iancu Flondor a salutat cu entuziasm delegația din Basarabia. În cadrul Congresului, profesorul Ion Nistor a prezentat un comunicat despre perioada austriacă de stăpânire a Bucovinei și a cerut să fie votată moțiunea propusă. Declarații de susținere a unirii Bucovinei cu România au rostit Stanislaw Kwiatkowski (din partea delegației polonezilor) și profesorul Alois Lebouton (din partea delegației germanilor)⁵⁰. Iancu Flondor a dat citire declarației Congresului General al Bucovinei, prin care se decidea „unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”⁵¹. Moțiunea de unire necondiționată a Bucovinei cu Regatul României a fost adoptată cu unanimitate de voturi.

În aceeași ședință s-a făcut propunerea de alegere a unei delegații, formată din 15 membri ai congresului, care urma să prezinte regelui României moțiunea de unire. Președinte al delegației a fost ales Iancu Flondor. Din delegație au mai făcut parte Vladimir Repta, Ion Nistor, Dionisie Bejan, Eudoxiu Hurmuzachi, Octavian Gheorghian, Radu Sbiera, Vasile Bodnărescu, Gheorghe Șandru, Vasile Marcu, Dimitrie Bucevschi, Gheorghe Voitcu, Vasile Alboi-Șandru, Ioan Candrea și polonezul Stanislaw Kwiatkowski⁵². În ziua următoare, această delegație a sosit la Iași și a înmănat în mod solemn actul de Unire a Bucovinei regelui Ferdinand și guvernului român. După aceasta, delegația bucovineană a călătorit cu un tren special spre București, însoțind familia regală, guvernul român și autoritățile militare. În capitala României au fost întâmpinați cu mare triumf la 1 decembrie 1918, chiar în ziua când la Alba Iulia se adopta decizia istorică de unire a Transilvaniei cu România.

Actul Unirii din 28 noiembrie 1918 a fost confirmat prin Decretul-lege nr. 3744/1918, semnat la 18 decembrie 1918. Tot atunci a fost emis Decretul-lege nr. 3745/1918 pentru administrația Bucovinei; Iancu Flondor și Ion Nistor au fost numiți în funcții de miniștri secretari de stat fără portofolii pentru Bucovina, primul cu reședința la Cernăuți, iar al doilea la București. Toate aceste decizii au intrat în vigoare la 2 ianuarie 1919, odată cu publicarea în *Monitorul Oficial*⁵³.

În timpul desfășurării Conferinței de Pace, unirea întregii Bucovine la România a fost contestată mai ales de delegația americană, care a propus o delimitare etnică a provinciei. Cei doi experți ai Bucovinei, Nicu Flondor și Alexandru Vitencu, au întocmit un memoriu, în care demonstau cu argumente istorice și economice că nord-vestul Bucovinei trebuia inclus în componența României⁵⁴. Ulterior, delegația americană și-a modificat poziția față de hotarul din Bucovina. Paradoxul

⁴⁹ V. Moisuc, *op. cit.*, pp. 486-487.

⁵⁰ R. Economu, *op. cit.*, pp. 176-177.

⁵¹ *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918...*, pp. 333-335.

⁵² *Ibidem*, pp. 181-182.

⁵³ *Ibidem*, pp. 57-58, 184-186.

⁵⁴ *Ibidem*, pp. 114-115, 202-203.

situației consta în faptul că, deși s-a realizat o delimitare a frontierei pe criterii etnice, zona de nord-vest a Bucovinei, cu populație compactă ucraineană, nu a fost revendicată de Polonia.

La 10 septembrie 1919, la Saint-Germain en Laye a fost semnat Tratatul de Pace între Austria și țările aliate. Delegația României a semnat Tratatul de Pace cu Austria și Tratatul Minorităților abia la 10 decembrie 1919, după ce a reușit să obțină câteva modificări în textul acestor două documente. Doar după semnarea acestor tratate, delegația română a fost informată, la 18 decembrie, despre decizia luată în privința frontierei României în Bucovina. În afara hotarelor țării rămăneau 5 sate din extremitatea nord-vestică a Bucovinei, care erau atribuite Poloniei din considerente economice⁵⁵. Delimitarea definitivă a hotarului din Bucovina s-a decis la 26 ianuarie 1928, când cele 5 sate din nord-vestul Bucovinei au revenit României.

După semnarea Tratatului de Pace cu Austria, Parlamentul României a ratificat acest tratat, în două ședințe consecutive, din 23 și 30 iulie 1920. Tratatul a intrat în vigoare la 4 septembrie 1920, când au fost depuse la Paris instrumentele de ratificare⁵⁶. Astfel, după 144 de ani de stăpânire austriacă, și după aproape un an de negocieri în cadrul Conferinței de Pace, era recunoscută oficial unirea Bucovinei cu România, în hotarele sale istorice până la Ceremuș, Colacin și Nistru.

BIBLIOGRAFIE (SELECTIVĂ)

- Arhivele Naționale București*, F. Iancu Flondor
Arhivele Naționale București, F. Microfilme Austria
Буковина 1918-1940 pp.: зовнішні впливи та внутрішній розвиток, Cernăuți, 2005.
 Economu, R., *Unirea Bucovinei 1918*, Cernăuți, 2011.
 Hrenciuc, D., *Un capitol din recunoașterea diplomatică a Marii Uniri. Problema Bucovinei în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920). Contribuții istorice*, în *Analele Bucovinei*, anul X, nr. 2, 2003.
 Moisuc, V., *Basarabia, Bucovina, Transilvania. Unirea 1918, documente*, București, 1996.
 Nistor, Ion, *Istoria Bucovinei*, București, 1991.
 Prokopowitsch, E., *Das Ende der österreichischen Herrschaft in der Bukowina*, München, 1959.
 Țugui, P., *Bucovina. Istorie și cultură*, București, 2002.
 Ungureanu, C., *Memoriul lui Iancu Flondor, din anul 1915, despre hotarele Bucovinei*, în *Analele Bucovinei*, anul X, nr. 2, 2003.
 Ungureanu, C., *Trei variante austriece, din anul 1915, de cedare parțială a Bucovinei României*, în *Analele Bucovinei*, anul X, nr. 1, 2003.
Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917-1918. Documente, Chișinău, 1995.
 Varta, I., *Proiecte rusești de anexare a Bucovinei în perioada Primului Război Mondial*, în *Cugetul*, nr. 2, 1993.

⁵⁵ *Ibidem*, pp. 116, 118.

⁵⁶ D. Hrenciuc, *Un capitol din recunoașterea diplomatică a Marii Uniri. Problema Bucovinei în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920). Contribuții istorice*, în *Analele Bucovinei*, anul X, nr. 2, 2003, p. 448.